

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยประกอบด้วยผู้คนหลายกลุ่มผสมผสานกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนต่างชาติที่ได้อพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ในประเทศไทยมีหลาย ๆ ชาติ แต่คนไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากว่ากลุ่มอื่น ๆ และมีเอกลักษณ์ที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกับคนจีน และคนไทย ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ด้านสังคม วัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น มีเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง เรียกว่าเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน

ชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา และต่อมาในรัชกาลที่ ๓ ชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ประเทศจีนได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยอีกจำนวนมากมายมหาศาล เนื่องจากเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงการปกครองบ้านเมือง เพื่อดำรงชีวิตและถูกหลอกลวงลักพาไปขายเป็นทาส ในช่วงแรก คนไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาเป็นคนยากไร้ ความเป็นอยู่ยากลำบากพบปัญหามากมาย เป็นปัญหาความแตกต่างของสังคมวัฒนธรรม ปัญหาการใช้ภาษา เป็นต้น พอเข้ามาส่วนมากก็จะประกอบอาชีพรับจ้าง หาเช้ากินค่ำ ขยันหมั่นเพียรทำมาหากินเพื่อตั้งตัว ใช้ชีวิตอย่างอดทน ประหยัด คนจีนเหล่านี้ที่จากบ้านเกิดเมืองนอนไปผู้ต่างประเทศจำเป็นต้องรวมกลุ่มอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันตัว และการทำมาหากิน ต่อมาคนจีนเหล่านั้นได้แต่งงานกับคนไทย หรือคนจีนที่ได้อพยพจากแผ่นดินใหญ่ประเทศจีนด้วยกัน จนกำเนิดกลุ่มลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมหรือการเมือง ดังที่ เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์ (ม.ป.ป. : ๒) กล่าวว่า “ชาวจีนก็ได้เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับสังคมสยาม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในช่วงการขยายตัวของเศรษฐกิจในช่วงปี ๒๓๕๘ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ในสังคมสยาม เกิดการขยายตัวทางการค้า เศรษฐกิจ คนจีนมีบทบาทและฐานะมากขึ้น”

คนไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มเชื้อชาติพิเศษและสำคัญแตกต่างกับคนไทยในประเทศไทย มีสภาพสังคมอันพิเศษเฉพาะเป็นของตัวเองพวกเขาเอง เช่น ในนวนิยายเรื่องอยู่กับกิ่ง สภาพสังคมในเรื่องอยู่กับกิ่งสะท้อนให้เห็นคือตัวละครคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในนวนิยายส่วนใหญ่มีชีวิตอันยากจน ลำบาก แต่พวกเขามีความอดทน ขยันหมั่นเพียรและไม่ยอมแพ้ด้วย ส่วนวัฒนธรรมจีน

ชาวจีนเหล่านั้นที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ก็ได้นำพาวัฒนธรรมจีนส่วนหนึ่งมาสู่ประเทศไทยด้วย ลูกหลานของพวกเขาไม่เพียงได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทย ยังได้รับช่วงวัฒนธรรมจีนจากปู่ ย่า หรือไม่กี่พ่อหรือแม่ จึงได้สร้างวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีน วัฒนธรรมจีนไม่เพียงแพร่กระจายในลูกหลานเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ยังแพร่กระจายทั่วประเทศไทยและในหมู่คนไทยด้วย เช่น การฉลองวันตรุษจีน การไหว้เจ้า การกินน้ำชา การอ่านวรรณกรรมสามก๊ก เป็นต้น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนจีน หรือชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนปรากฏในเนื้อเรื่องมีจำนวนไม่น้อย เช่น เรื่อง อยู่กับก๋ง ลอดลายมังกร แก๊งตีตระกูลช่ง หงส์เหนือมังกร โบตันกลีบสุดท้าย เป็นต้น เพราะว่ากลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง และมีจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศไทยไม่ว่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมหรือการเมือง เป็นต้น มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนไทย ซึ่งคนไทยเองก็ให้ความสนใจมากต่อกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนจึงสร้างวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนออกมามีจำนวนมาก

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยได้สะท้อนความเป็นจริงและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมของคนไทยเชื้อสายจีน ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน ผู้อ่านไม่เพียงแต่ได้อ่านเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน มีความบันเทิง ยังได้รู้จักชีวิตความเป็นอยู่และวิถีชีวิต สภาพสังคม เป็นต้นของคนไทยเชื้อสายจีนที่ในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนด้วย

กิมหลันมีนามจริงว่า ลันนา บุญทวี เป็นนักเขียนคนไทยเชื้อสายจีนที่ได้สร้างวรรณกรรมสะท้อนชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างลึกซึ้งและน่าสนใจ เธอใช้นามปากกา กิมหลัน เขียนวรรณกรรมสะท้อนชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย งานเขียนของกิมหลันอ่านง่ายไม่ซับซ้อน กิมหลันเป็นคนไทยเชื้อสายจีน จึงถ่ายทอดชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนได้อย่างสมจริง

กิมหลัน (๒๕๔๑ : คำนำ) กล่าวว่า “ช่วงที่ดิฉันเป็นเด็กอยู่ตามบ้านนอกต่างจังหวัดนั้น มักถูกเพื่อน ๆ เข้าแหย่ว่า “อึเจ๊กบ้านนอก” บ่อย ๆ บ้างก็ว่า “อึลูกเจ๊กเถื่อน” หรือไม่กี่ว่า “ลูกเจ๊กจี้เหนียวกินแต่ไข่เค็มดอง” ดิฉันโกรธทุกทีที่เพื่อนเรียกเช่นนี้ แต่แทนที่เคียดจะโกรธกลับบอกว่า “ลื้ออย่าโกรธเขาเลย เพราะอ้าวกับแม่ลื้อเป็นเจ๊กเถื่อนหลบเลียงภาษียคนต่างด้าวจริง ๆ นี้” แม่ก็พูดอีกว่า “ที่เราอยู่บ้านนอกบ้านป่าจริง แล้วจะโกรธทำไม คนที่ว่าเราชอบกินแต่ไข่เค็มดองนั้น มันไม่รู้หรือว่า ไข่เค็มดองมีประโยชน์อย่างไร” ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ดิฉันผู้เขียนบันทึกชีวิตตัวเองและครอบครัวจึงตั้งชื่อเรื่องนี้ว่า “เจ๊กบ้านนอก” ด้วยความเต็มใจ

ด้วยเหตุผลที่ว่า กิมหลั่น ผู้เขียนหนังสือ เรื่องสะใภ้จีน เจ๊กบ้านนอก ลูกสาวเจ๊กบ้านนอก และเจ๊กปนลาว ได้รับความนิยมนิยมจากสังคมไทย เนื้อเรื่องที่ปรากฏในผลงานเขียนดังกล่าวของ กิมหลั่นให้ความรู้ความคิดเห็นทางด้านวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน เป็นเรื่องราวของคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยการแนะนำการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในด้านวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมจีน โดยเฉพาะสารนิยายเรื่อง เจ๊กบ้านนอก เป็นสารนิยายที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมาก โดยเฉพาะ เป็นผู้อ่านคนไทยเชื้อสายจีน สำนักพิมพ์ไต้ฝุ่นเขียน (๒๕๓๗ : คำนำ) กล่าวว่า “สารนิยายเรื่อง เจ๊กบ้านนอกเล่มนี้ พิมพ์ครั้งแรกปรากฏว่าขายดีจนเหลืออยู่ไม่กี่เล่ม จึงพิมพ์ขึ้นอีกเป็นครั้งที่ ๒ ทั้งนี้ เพื่อสนองความต้องการของนักอ่านชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่แทบทุกมุมโลก” เรื่องนี้ เป็นเรื่องที่ กล่าวถึงคนจีนจากแผ่นดินใหญ่มาอยู่ประเทศไทยแถบบ้านนอกและใช้ชีวิตอยู่บ้านนอกอย่างสาหัส สากรรจ์ ทั้งนำอ่านและให้ความรู้ที่เกี่ยวกับคนจีนจากแผ่นดินใหญ่มาอยู่ประเทศไทยแถบบ้านนอก คอกนา คำพูน บุญทวี (๒๕๔๑ : คำนำ) กล่าวว่า “ลูกสาวคนที่ว่า คือ “กิมหลั่น” ผู้เขียนเรื่อง “เจ๊กบ้านนอก” ซึ่งคุณกำลังถืออ่านอยู่ขณะนี้ ถึงจะเป็นชีวิตจริงอิงนิยาย ก็น่าอ่านน่ารู้สำหรับผู้ไม่เคยรู้ ว่า คนจีนจากแผ่นดินใหญ่มาอยู่ประเทศไทยแถบบ้านนอกคอกนาเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าจึงขยงส่งเสริมให้ เธอกัดฟันพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ ๓ ว่า ‘ถึงจะขายไม่ดีไม่หมดปีนี้มันต้องหมดในปีต่อไปหรือในร้อยปี ข้างหน้าแน่ เพราะลูกจีนหลานจีนรุ่นใหม่เกิดมาภายหลังต้องอ่านเป็นความรู้รอบตัวอย่างไม่ต้อง สงสัย”

ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์หลักวิธีการเขียนและภาพสะท้อนของ คนไทยเชื้อสายจีนชนบทในวรรณกรรมของกิมหลั่น เนื่องจากวรรณกรรมของกิมหลั่นมีเนื้อเรื่อง เกี่ยวกับสังคม วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนชนบทมากมาย วรรณกรรม ของกิมหลั่นมีข้อมูลเพียงพอแก่ผู้วิจัยที่จะนำมาใช้ศึกษา ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์หลักวิธีการเขียนและ ภาพสะท้อนของคนไทยเชื้อสายจีนชนบทในวรรณกรรมของกิมหลั่น จะเป็นข้อมูลความรู้ที่เป็น ประโยชน์แก่ผู้สนใจเรื่องของคนไทยเชื้อสายจีนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนของคนไทยเชื้อสายจีนชนบทในวรรณกรรมของกิมหลั่น
๒. เพื่อวิเคราะห์หลักวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนชนบทของกิมหลั่น

๑.๓ สมมุติฐานของการวิจัย

๑. ภาพสะท้อนสังคมของคนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มที่อยู่ชนบทในด้านการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่มีความแตกต่างจากชีวิตในเมือง คือ มีชีวิตอยู่อย่างยากจนและลำบาก แต่ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ ยังคงใช้ชีวิตอย่างขยันหมั่นเพียร ประหยัด อดทน และเข้มแข็ง

๒. กลวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนชนบทของกิมหลั่นนั้น ใช้กลวิธีการเขียนที่สนุกสนานทุกองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่อง เช่น การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง และทศนะของนักเขียน เป็นต้น

๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนจากวรรณกรรม

ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม คือ สภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการนำเสนอของผู้เขียน ทั้งด้านความเป็นอยู่ ประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม เพราะว่า ผู้เขียนเป็นคนอยู่ในสังคม ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น ผู้เขียนได้นำประสบการณ์ชีวิตทั้งนั้น ไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้น และแทรกในวรรณกรรม ทำให้วรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์มีลักษณะ ทำนองการเขียนเฉพาะของตัวเอง แตกต่างจากวรรณกรรมของนักเขียนคนอื่น

๑.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการเขียน

๑.๔.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนสารคดี

สารคดีเป็นวรรณกรรมที่ผู้ประพันธ์มุ่งให้ความรู้ ความคิด ความจริงแก่ผู้อ่าน แสดงความรู้ ความคิด ความจริงเป็นความสำคัญหรือเบื้องต้น มีความเพลิดเพลินเป็นเบื้องหลัง ซึ่งแนวทางให้ผู้อ่านทำให้เกิดความคิดต่อชีวิต

๑.๔.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนบันเทิงคดี

บันเทิงคดีเป็นวรรณกรรมมีลักษณะตรงกันข้ามกับสารคดี เป็นวรรณกรรมที่ผู้ประพันธ์มุ่งหมายให้ความบันเทิง หรือความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญ และให้ความคิด คตินิยม หรือ สอนใจ แก่ผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์รอง

จากแนวคิด ทฤษฎีทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกวรรณกรรมที่เขียนโดยผู้เขียนกิมหลันซึ่งเป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับ คนไทยเชื้อสายจีนชนบทจำนวน ๔ เรื่อง จำแนกได้ดังนี้

๑. ประเภทสารคดี จำนวน ๑ เรื่อง
  - ๑.๑ สารคดี เรื่อง สะใภ้จีน
๒. ประเภทบันเทิงคดี จำนวน ๓ เรื่อง
  - ๒.๑ นวนิยาย เรื่อง เจ๊กบ้านนอก
  - ๒.๒ นวนิยาย เรื่อง ลูกสาวเจ๊กบ้านนอก
  - ๒.๓ นวนิยาย เรื่อง เจ๊กปนลาว

๑.๖ นิยามเฉพาะของคำศัพท์ในการวิจัย

๑. ภาพสะท้อน หมายถึง สภาพของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการนำเสนอของผู้เขียน
๒. กลวิธีการเขียน หมายถึง เทคนิค หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ตัวอักษรประกอบกันเป็นเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้อ่านอ่านตามประเภทของการเขียน
๓. กลวิธีการเขียนสารคดี หมายถึง การเขียนวรรณกรรมร้อยแก้วที่มุ่งให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านเป็นเบื้องต้น มีความเพลิดเพลินเป็นเบื้องหลัง ที่มุ่งแสดงความรู้ ความคิด ความจริง ความกระฉ่างแจ่ม และเหตุผลเป็นสำคัญ อาจจะเขียนเชิงอธิบาย เชิงวิจารณ์เชิงแนะนำสั่งสอน เป็นต้น
๔. กลวิธีการเขียนบันเทิงคดี หมายถึง การเขียนวรรณกรรมที่มุ่งให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นประการสำคัญ และให้ข้อคิด ค่านิยม หรือ สอนใจ แก่ผู้อ่านเป็นวัตถุประสงค์รอง
๕. คนไทยเชื้อสายจีนชนบท หมายถึง ผู้อพยพชาวจีนที่อาศัยอยู่ในชนบทของประเทศไทย และลูกหลานที่เกิดในชนบทของประเทศไทย ซึ่งอาจมีพ่อแม่เป็นคนจีน หรือเป็นคนไทยและคนจีนก็ได้

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาวรรณกรรมของกิมหลันทุกเรื่อง
๒. คัดเลือกวรรณกรรมของกิมหลันที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนชนบทจำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ สารคดี เรื่อง สะใภ้จีน และบันเทิงคดี เรื่อง เจ๊กบ้านนอก ลูกสาวเจ๊กบ้านนอก และ เจ๊กปณลาว
๓. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
๔. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลวิธีการเขียนสารคดีและบันเทิงคดี
๕. วิเคราะห์ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนชนบทในวรรณกรรมของกิมหลัน
๖. วิเคราะห์กลวิธีการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนชนบทของกิมหลัน
  - ๖.๑ วิเคราะห์กลวิธีการเขียนสารคดี
  - ๖.๒ วิเคราะห์กลวิธีการเขียนบันเทิงคดี
๗. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้รับรู้และเข้าใจในภาพสะท้อนของคนไทยเชื้อสายจีนชนบทจากวรรณกรรม
๒. ทำให้รับรู้และเข้าใจในกลวิธีนำเสนอของวรรณกรรมประเภทสารคดีและบันเทิงคดี
๓. ทำให้ตระหนักในบทบาทของคนไทยเชื้อสายจีนชนบทในสังคมไทย